

daří lépe, pokud nejsou příliš velká či různorodá. Zavést municipální sociálnědemokratické principy ve Vídni či Amsterdamu šlo poměrně snadno. V Neapoli či Káhiře, nemluvě o Kalkatě či Sao Paulu, by to bylo mnohem obtížnější.

Bylo také prokázáno, že stejně jako má homogenita a velikost dané země vliv na utváření důvěry a spolupráce, může mít kulturní či ekonomická různorodost opačný dopad. V Nizozemsku a Dánsku, nemluvě o Velké Británii, lze pozorovat přímou úměru mezi dlouhodobým nárůstem počtu imigrantů – zejména migrantů z třetího světa – a zratelným poklesem společenské soudržnosti. Otevřeně řečeno, Holanďané a Angličané nemají velký zájem sdílet svůj sociální stát se svými bývalými koloniálními poddanými z Indonésie, Surinamu, Pákistánu či Ugandy. Dáni či Rakušané zas nechťejí přispívat na muslimské uprchlíky, kteří v nedávných letech zaplavovali jejich země.

Je možné, že sociální státy, které vznikly v polovině dvacátého století, jsou svou podstatou čímsi sobecké. Po několik desetiletí byly požehnané privilegiem v podobě etnicky homogenního a vzdělaného obyvatelstva, kde se téměř všichni poznávali v sobě navzájem. Šlo o samostatné národní státy, které nemusely čelit žádným vážným vnějším hrozbám. Většina z nich měla to štěstí, že se v poválečných desetiletích octly pod ochranným deštníkem NATO, což jim umožnilo věnovat své rozpočty na domácí rozvoj. Nemusely se přitom vyrovnávat s masovou imigrací z jiných částí Evropy, tím méně z ještě vzdálenějších míst. Když se tyto podmínky změnily, došlo, jak se zdá, k poklesu sebedůvěry i vzájemné důvěry.

Faktem je, že vzájemná důvěra a spolupráce byly základními stavebními kameny moderního státu, přičemž platí, že míra důvěry byla přímo úměrná míře úspěšnosti daného státu. William Beveridge mohl ve své době v Anglii předpokládat vysokou míru shody v mravních zásadách a občanské angažovanosti. Jako mnoho jiných liberálů narozených koncem 19. sto-

letí nepovažoval společenskou soudržnost jen za žádoucí cíl, ale za danost. Solidarita – tedy vzájemná solidarita mezi občany i solidarita občanů se státem samotným – tu byla dříve než sociální stát, který ji institucionalizoval.

I ve Spojených státech patřily důvěra a potřeba vzájemné sounáležitosti mezi ústřední témata veřejné debaty již od třicátých let dvacátého století. Je pravděpodobné, že mimořádně úspěšná proměna Spojených států z letargické mírové ekonomiky v nejmocnější válečnou mašinerii světa by nebyla možná bez Rooseveltova důrazu na společné zájmy, cíle a potřeby sdílené *všemi* Američany. Byla-li druhá světová válka pro Ameriku „dobrou“ válkou, nebylo tomu tak jen proto, že bojovala proti jednoznačně zavrženíhodnému nepříteli, ale také proto, že Američané měli dobrý pocit z Ameriky a také ze svých spoluobčanů.

*Velké společnosti**

„Náš národ usiluje o demokracii a fungující kanalizaci.“

John Betjeman

Co získaly západní společnosti v poválečných desetiletích díky důvěře, spolupráci, progresivnímu zdanění a intervencionistickému státu? Zjednodušeně řečeno, získali, byť v různé míře, bezpečnost, prosperitu, sociální služby a větší rovnost. V posledních letech jsme si zvykli slyšet, že tyto výhody byly vykoupeny příliš vysokou cenou v podobě ekonomické ne-

* Název kapitoly odkazuje k vládnímu programu administrativy L. B. Johnsona *Velká společnost* (*Great Society*), jehož hlavním cílem byla eliminace chudoby a rasové diskriminace. V rámci tohoto programu byl například přijat Zákon o občanských právech (Civil Rights Act) či zřízeny programy veřejného zdravotního pojištění pro důchodce a některé skupiny sociálně slabých občanů (Medicare, respektive Medicaid).